

Висновки. Робоча програма навчальної дисципліни – це нормативний документ університету, що визначає місце навчальної дисципліни в системі професійної підготовки фахівця, мету й завдання її вивчення, роль та значення дисципліни для забезпечення оволодіння здобувачами вищої освіти системою необхідних знань та вмінь.

Як відомо, робоча програма навчальної дисципліни розробляється лектором – провідним викладачем кафедри або створеною для цього робочою групою кафедри, яка викладає таку дисципліну на основі освітньої програми та навчального і робочого навчального планів підготовки фахівця певного освітнього ступеня.

Перспективи подальших досліджень будуть полягати у вивченні досвіду організації та проведення занять із легкої атлетики в країнах ЄС.

Література

1. Закон України про вищу освіту. (редакція від 27.10.2022) <https://zakon.help/zakonodavstvo-ukraini/1556-18>
2. Закон України про фізичну культуру і спорт (редакція від 27.10.2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
3. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. Вернадського, м. Київ, пр. Голосіївський, 3
4. Федерація легкої атлетики України: [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://uaf.org.ua/>
5. Федерація легкої атлетики м. Києва: [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://fla-kyiv.org.ua/>

References

1. Law of Ukraine on higher education. (edited on 10/27/2022) <https://zakon.help/zakonodavstvo-ukraini/1556-18>
2. Law of Ukraine on physical culture and sports (edited on October 27, 2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
3. <http://www.nbuv.gov.ua> - National Library of Ukraine named after Vernadskyi, Kyiv, Holosiivskyi ave., 3
4. Athletics Federation of Ukraine: [Electronic resource] / Access mode: <https://uaf.org.ua/>
5. Kyiv Athletics Federation: [Electronic resource] / Access mode: <https://fla-kyiv.org.ua/>

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4\(177\).12](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4(177).12)

Здоренко С. Ю., викладач
кафедри фізичного виховання та спорту ННЦ «Інститут біології та медицини»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID 0009-0004-3022-4651

Онищенко О. А., старший викладач
кафедри фізичного виховання та спорту ННЦ «Інститут біології та медицини»,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID 0009-0009-9376-0079

Іщенко О. В., старший викладач
кафедри фізичного виховання та спорту ННЦ «Інститут біології та медицини»,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID 0009-0004-5778-2477

Крамаренко В. Є., викладач
кафедри фізичного виховання та спорту ННЦ «Інститут біології та медицини»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID 0009-0005-4700-9293

Глушенко І. В., викладач
кафедри фізичного виховання та спорту ННЦ «Інститут біології та медицини»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID 0009-0003-9130-3305

ЗМАГАННЯ, ЯК СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ТА ЇЇ ВИКОНАННЯ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ 2022-2023 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

У статті розкриті особливості організації та проведення змагань в навчальному процесі 2022-2023 н.р серед здобувачів освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка в сучасних особливих умовах.

Навчальний процес кафедри фізичного виховання та спорту ННЦ «Інститут біології та медицини» організований за Навчальною програмою з урахуванням особливостей кожного виду спорту, як ефективного засобу фізичного виховання.

Спортивні ігри це – поєдинок двох сторін, які проходять у рамках правил, перевага в якому оцінюються за кількісними досягненнями обумовленою мети, та є ефективним засобом фізичного виховання здобувачів освіти, які характеризуються багатьма засобами, способами та формами з поєднанням великого емоційного стану учасників під час занять, особливо в сучасних умовах.

В структурі кафедри фізичного виховання та спорту ННЦ «Інститут біології та медицини» КНУ імені Тараса Шевченка методична комісія спортивних ігор займає місце поряд з методичними комісіями з фітнесу, плавання, легкої атлетики. Слід відмітити, що кожна методична комісія має окремі спеціалізації, наприклад спортивні ігри

структуруються з бадмінтону, баскетболу, настільного тенісу, футзалу, футболу та шахів з шашками, а фітнес має спеціалізації - силовий, рекреаційний та інші.

Навчальна програма кафедри фізичного виховання включає можливість здобувачів освіти приймати участь у змаганнях різного рівня, що стимулює до факультативних занять різними видами спорту, особливо спортивними іграми, які приваблюють не тільки учасників а й вболівальників, які в подальшому долучаються до занять з фізичного виховання.

Окрему частину навчального процесу займає навчальне навантаження для здобувачів освіти, які виступають за збірні команди КНУ імені Тараса Шевченка з різних видів спорту в змаганнях різного рівня.

Поєднуючи всі розділи навчальної програми здобувачі освіти мають можливість отримувати якісну освіту з дисципліни «фізичне виховання» у сучасних умовах.

Ключові слова: фізичне виховання, воєнний стан, спортивні змагання, спортивні ігри, навчальний процес, здобувачі освіти.

Zdorenko S. Yu., Onyshchenko O. A., Ishchenko O. V., Kramarenko V. E., Glushenko I. V. Competition as a component of the curriculum and its implementation in special terms of the 2022-2023 academic year. The article reveals the peculiarities of the organization and conduct of competitions in the 2022-2023 academic year among students of Taras Shevchenko Kyiv National University in modern special conditions.

The educational process of the Department of Physical Education and Sports of the NSC "Institute of Biology and Medicine" is organized according to the Educational Program, taking into account the characteristics of each type of sport, as an effective means of physical education.

Sports games are a match between two parties that take place within the framework of the rules, the advantage of which is assessed by the quantitative achievements of a stipulated goal, and is an effective means of physical education of students, which are characterized by many means, methods and forms with a combination of a great emotional state of the participants during classes, especially in modern conditions. In the structure of the department of physical education and sports of the NSC "Institute of Biology and Medicine" of the Taras Shevchenko KNU, the methodical commission for sports games occupies a place alongside the methodical commissions for fitness, swimming, and athletics. It should be noted that each methodological commission has separate specializations, for example, sports games are structured from badminton, basketball, table tennis, futsal, football and chess with checkers, and fitness has specializations - strength, recreational and others.

The curriculum of the physical education department includes the opportunity for students to take part in competitions of various levels, which encourages optional classes in various sports, especially sports games, which attract not only participants, but also fans, who later join physical education classes.

A separate part of the educational process is the training load for students who participate in national teams of Taras Shevchenko KNU in various sports in competitions of various levels.

By combining all sections of the curriculum, students have the opportunity to receive a quality education in the discipline of "physical education" in modern conditions. A special place is occupied by internal sports competitions among students, which were organized and conducted under the leadership of the teachers of the Department of Physical Education and Sports of the Institute of Biology and Medicine, which contributed to the implementation of the educational program on sports games and encouraging more students to participate.

The number of competitions held by other organizations, in which students of Taras Shevchenko KNU took part, was insignificant, relative to the total number of competitions. This stimulated the teachers of the Department of Physical Education and Sports of the Institute of Biology and Medicine to increase the number of internal competitions and contributed to the implementation of the curriculum for the 2022-2023 academic year under special conditions.

Key words: physical education, martial law, sports competitions, sports games, educational process, education seekers.

Вступ: Спортивні змагання це провідна, найбільш яскрава і видима форма функціонування спортивних ігор у суспільстві. Проведення спортивних змагань становить основний напрямок діяльності будь-якої спортивної організації. Метою проведення спортивних змагань є визначення найсильнішого учасника (найсильнішої команди), підбивання підсумків навчально-тренувальної та виховної роботи спортивних організацій та їх викладацько-тренерського складу, що сприяє подальшому вдосконаленню майстерності здобувачів освіти, а також популяризації цих видів спорту.

Тлумачний словник спортивних термінів визначає спортивні змагання, як різні за характером діяльності, масштабом, цілями, спеціально організовані заходи, учасники яких в ході неантагоністичного суперництва в суворо регламентованих умовах виборюють першість, для досягнення певного результату, для порівняння свого рівня підготовленості в будь-якому виді спорту та спортивній дисципліні.

Об'єктом дослідження є процес аналізу особливості організації змагань у навчальному процесі з фізичного виховання серед здобувачів освіти ЗВО (Київського національного університету імені Тараса Шевченка).

Предметом дослідження є змагальна діяльність здобувачів освіти університету зі спортивних ігор, як складова діяльність навчального процесу.

Під особливими умовами слід розуміти воєнний стан в країні за документами, які регламентують навчальний процес в ЗВО України.

Методи дослідження: вивчення та аналіз літературних джерел з проблеми дослідження (у тому числі контент-аналіз періодичної преси Інтернет сайтів), педагогічні спостереження, порівняльний аналіз та методи математичної статистики.

Результати дослідження. У навчальному процесі з фізичного виховання за програмою передбачені змагання з вирішенням внутрішніх функцій та зовнішніх, що дозволяє здобувачам освіти отримати більш розгорнутий, різнобічний освітній матеріал за факультативною формою навчання.

Програмою з фізичного виховання, включно і зі спортивних ігор, визначений час для участі здобувачів освіти у спортивних змаганнях у певній кількості годин на рік. Здобувачі освіти можуть брати участь у змаганнях, які організовані та проведені будь-якими організаціями та кафедрою фізичного виховання та спорту ННЦ «Інститут біології та медицини», що дозволяє виконувати програму навчання з фізичного виховання КНУ імені Тараса Шевченка.

Програма передбачає участь у змаганнях у двох напрямках за кваліфікацією: це здобувачі освіти загальних груп та здобувачі освіти, які за рівнем своєї підготовленості потрапили до збірних команд.

Викладачами кафедри організовані змагання з різних видів спортивних ігор, в яких беруть участь здобувачі освіти різної кваліфікації. Також збірні команди університету приймають участь у змаганнях, що організовані іншими організаціями.

Здобувачі освіти КНУ імені Тараса Шевченка приймали участь у наступних заходах згідно Положення «Про Єдину спортивну класифікацію України» (2013) з основних видів спортивних змагань: командні; розіграш кубку; чемпіонати.

Отже, протягом 2022-2023 навчального року за кваліфікацією спортивних змагань здобувачі освіти приймали участь у багатьох спортивних заходах. Змагання проводились з наступних видів спортивних ігор таких як: бадмінтон, баскетбол, волейбол, настільний теніс, футзал, футбол та шахи.

Бадмінтон як засіб спортивно-масової діяльності дозволяв учасникам освітнього процесу формувати необхідні морально-вольові якості, удосконалювати й проявляти фізичні якості, зміцнювати здоров'я, керувати власними емоціями, проявляти ініціативу у процесі організації занять та активно включатися в фізкультурно-масові та спортивні заходи в закладі освіти та за його межами. [3].

Баскетбол сприяв формуванню вмінь налагоджувати взаємовідносини з однолітками, розвивала інтелектуальні здібності та інше. Безсумнівно, комплексний підхід у процесі занять баскетболом впливав на виховання фізичних здобувачів освіти, формування особистісних якостей, інтересу та мотивації до занять [3; 5]

Варто зазначити, що заняття з волейболом та футболом викликали інтерес в учасників освітнього процесу, оскільки здобувачі освіти мали змогу реалізувати свої ідеї, проявити стратегічне мислення. Також, послідовність виконання фізичних вправ, характер ведення гри в захисті та нападі сприяли активній участі в освітній діяльності щодо досліджуваного феномену [6].

Під час гри в футзал учасники освітнього процесу досягали поставлених цілей і завдань, розвивали рухові, фізичні показники та морально-вольові якості, набували спеціальних вмінь та навичок, необхідні в майбутній професійній діяльності тощо. Разом з тим, під час гри в шахи викладачами був здійснений адекватний добір змісту, форм і методів, що дозволило вірно дозувати фізичне й розумове навантаження для учасників освітнього процесу з урахуванням їх вікових особливостей [10].

За кваліфікаційною сіткою змагання організовані та проведені відповідно до результатів у табл. 1

Таблиця 1.

Класифікація спортивних змагань зі спортивних ігор

Ознаки	Види змагань
За метою і місцем в системі спортивної підготовки	- <i>контрольні</i> - визначення готовності до головних стартів -8 змагань; - <i>відбіркові</i> - відбір гравців в збірну команду: бадмінтон - 1змагання баскетбол - 2 змагання баскетбол 3х3 - 2 змагання волейбол - 1 змагання настільний теніс -1 змагання футбол - 1 змагання футзал - 2 змагання шахи - 1 змагання - <i>підготовчі</i> - підготовка до інших, більш відповідальних, змагань проводилась за навчальною програмою - <i>тренувальні</i> - проводяться в ході тренувального процесу з метою підвищення рівня підготовленості студентів - проводились за навчальною програмою
За способом визначення переможця	- <i>командні</i> - результати гри зараховуються тільки команді: бадмінтон - 1 змагання баскетбол - 2 змагання баскетбол 3х3 - 4 змагання волейбол - 4 змагання настільний теніс - 1 змагання футбол - 1 змагання

	футзал - 2 змагання шахи - 1 змагання - <i>особисто-командні</i> - підводяться підсумки виступу окремих команд і особистої першості серед всіх гравців різного амплуа - <i>змагання з гандикапом</i> - шанси учасників таких змагань зрівнюються за рахунок надання слабкому певних пільг / фори /: додавання очок, збільшення кількості гравців на майданчику
За масштабом	- <i>регіональні</i> - змагання, що проводяться місцевими органами: Першість Голосіївського р-ну м. Києва та Універсіада м. Києва - <i>окремої фізкультурно-спортивної організації</i> - змагання, що проводяться радами спортивних клубів, спортивних шкіл та колективів фізичної культури
За формою організації	- <i>офіційні</i> (календарні) змагання визначаються єдиним календарним планом спортивних заходів і проводяться згідно із затвердженим положенням: таблиця 2 - <i>неофіційні що місяця за видами спортивних ігор</i> - <i>навчальні</i> - проводяться в процесі фізичного виховання в навчальних закладах, щотижня з усіх видів спортивних ігор
За характером проведення	- <i>чемпіонати</i> - дозволяють об'єктивно визначити і оцінити кваліфікацію команд: баскетбол - 1 змагання - <i>турніри, кубкові зустрічі</i> - проводяться для залучення більшої кількості команд і виявлення переможця в короткі терміни: бадмінтон - 1 змагання баскетбол - 1 змагання баскетбол 3х3 - 2 змагання волейбол - 2 змагання настільний теніс - 1 змагання футбол - 1 змагання футзал - 2 змагання шахи - 2 змагання
За змістом програми змагання	- <i>за певним видом спорту</i> (бадмінтон, баскетбол, баскетбол 3х3, волейбол, настільний теніс, футбол, футзал, шахи, шашки.
За характером допуску учасників	- <i>відкриті</i> - з вільним допуском до участі в них усіх бажаючих з різних факультетів: бадмінтон - 1 змагання баскетбол - 1 змагання баскетбол 3х3 - 2 змагання волейбол - 3 змагання настільний теніс - 2 змагання футбол - 1 змагання футзал - 2 змагання шахи - 2 змагання
загалом	43 змагання

Особливе місце у дослідженнях займає участь здобувачів освіти в складі збірних команд на офіційних змаганнях. Здобувачі освіти КНУ імені Тараса Шевченка приймали участь у змаганнях протягом 2022-2023 н.р. з наступних видів спорту: бадмінтон, баскетбол 3х3, волейбол, настільний теніс, футбол, футзал, шахи; в загальній кількості 16 змагань. У спортивних заходах приймали участь дівчата та хлопці.

Таблиця 2.

Спортивні змагання у 2022-2023 н.р. за видами спортивних ігор серед здобувачів освіти за формою організації як офіційні

Вид спортивних ігор	кількість
Бадмінтон	1
Баскетбол 3х3	3
волейбол	3
настільний теніс	2
футбол	2
футзал	4
Шахи , шашки	1

У підсумку, кількість організованих змагань викладачами кафедри фізичного виховання та спорту є 56 (не враховуючі змагальних заходів підготовчих та тренувальних, що проводились за навчальною програмою підготовки з видів спортивних ігор) 16 змагань були проведені іншими організаціями з участю здобувачів освіти КНУ імені Тараса Шевченка. Загалом в 2022-2023 навчальному році було проведено 72 змагання.

Перспективи подальшого розвитку досліджень: полягає в узагальненні теоретичних матеріалів досліджень з проблем організації та управління навчальним процесом з більш ефективним використанням різноманітних засобів педагогічного впливу на здобувачів освіти КНУ та виділенні перспективних видів спортивних ігор для подальшого удосконалення навчального процесу та вивчення факторів, що впливають на вибір здобувачів освіти.

Висновки: участь здобувачів освіти у спортивних змаганнях передбачена навчальною програмою. Основою для виконання навчальної програми є практичні заняття та заняття з використанням змагального методу.

Особливе місце займають внутрішні спортивні змагання серед здобувачів освіти, які були організовані та проводились під керівництвом викладачів кафедри фізичного виховання та спорту ННЦ «Інститут біології та медицини», що сприяло виконанню навчальної програми зі спортивних ігор та заохочення до занять більшої кількості здобувачів освіти.

Кількість змагань, що були проведені іншими організаціями, в яких приймали участь здобувачі освіти КНУ імені Тараса Шевченка, була незначною, відносно від загальної кількості змагань. Це стимулювало викладачів кафедри фізичного виховання та спорту ННЦ «Інститут біології та медицини» до збільшення кількості внутрішніх змагань та сприяло виконанню навчальної програми 2022-2023 навчального року в особливих умовах.

Літератури

1. Зенкова А. М. Організація змагань як напрям наукових досліджень // Вісник Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту. 2010. Вип. 1-2. С. 147-150.
2. Івент-менеджмент. Технологія організації та проведення спортивних змагань у сучасному гандболі в Україні. Методичні рекомендації // Уклад.: Кочергіна Т.І., Лисенко І.А., Здоренко С.Ю.– К.: ВПЦ «Київський університет», 2020. 89 с.
3. Масол В. В. Виховання рішучості старшокласників у процесі занять фізичною культурою : дис. ... д-ра філософії в галузі педагогіки : 130007. Київ, 2023. 254 с.
4. Наказ Міністерства молоді та спорту України від 21.07.2015 № 2602 зареєстрований в Міністерстві юстиції України 31.07.2015 за № 930/27375 Про затвердження Змін до Положення про Єдину спортивну класифікацію України. Доступ: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/z1861-13>
5. Пасічник В. Теорія і методика викладання баскетболу : навч. посіб. / Вікторія Пасічник. Л. : ЛДУФК, 2015. 78 с.
6. Спортивні ігри з методикою викладання (футбол) : навч.-метод. посібник / укл. Ю.Ю. Мосейчук, С.В. Дарійчук. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 288 с
7. Теорія і методика фізичного виховання: Підручник для студ. вузів фіз. вихов. і спорту: В 2 т. / За ред. Т.Ю. Круцевич. Т. 1. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. К.: Олімпійська література, 2008. – 392 с.
8. Фізичне виховання. Навчальна програма для студентів КНУ імені Тараса Шевченка. К.: 2003. – 44 с.
9. Фізичне виховання. Навчальна програма для студентів КНУ імені Тараса Шевченка зі спортивних ігор. Київ: 2003. 44 с.
10. Футзал Костенко М.П. Футзал в закладі вищої освіти: Навчально -методичний посібник. М.П.Костенко,В.П. Краснов, О.В.Отрошко –К: НУБіП України,2019-87 с.

References

1. Zienkova A. M. (2010) Orhanizatsiia zmanhan yak napriam naukovykh doslidzhen [Organization of scientific research] Visnyk Ministerstva Ukrainy u spravakh simi, molodi ta sportu. – 2010. – Vyp. 1-2. – S. 147-150.
2. Ivent-menedzhment. Tekhnolohiia orhanizatsii ta provedennia sportyvnykh zmanhan u suchasnomu handboli v Ukraini. Metodychni rekomendatsii // Uklad.: Kocherhina T.I., Lysenko I.A., Zdorenko S.Iu. K.: VPTS «Kyivskiy universytet», 2020. 89 s.
3. Masol V. V. (2023). Vykhovannia rishuchosti starshoklasnykiv u protsesi zaniat fizychnoiu kulturoiu : dys. ... d-ra filosofii v haluzi pedahohiky : 130007. Kyiv, 2023. 254 s.
4. Nakaz Ministerstva molodi ta sportu Ukrainy vid 21.07.2015 № 2602 zareiestrovanyi v Ministerstvi yustytzii Ukrainy 31.07.2015 za № 930/27375 Pro zatverdzhennia Zmin do Polozhennia pro Yedynu sportyvnu klasyfikatsiiu Ukrainy. Dostup: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/z1861-13>
5. Pasichnyk V.(2015).Teoriia i metodyka vykladannia basketbolu : navch. posib. / Viktoriia Pasichnyk. L. : LDUFK, 2015. 78 s.
6. Sportyvni hry z metodykoiu vykladannia (futbol) : navch.-metod. posibnyk / ukl. Yu.Iu. Moseichuk, S.V. Dariichuk. Chernivtsi : Chernivets. nats. un-t im. Yu. Fedkovycha, 2022. 288 s
7. Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia: Pidruchnyk dlia stud. vuziv fiz. vykhov. i sportu: V 2 t. / Za red. T.Iu. Krutsevych. T. 1. Zahalni osnovy teorii i metodyky fizychnoho vykhovannia. K.: Olimpiiska literatura, 2008. – 392 s.
8. Fizyчне vykhovannia. Navchalna prohrama dlia studentiv KNU imeni Tarasa Shevchenka. K.: 2003. – 44 s.
9. Fizyчне vykhovannia. Navchalna prohrama dlia studentiv KNU imeni Tarasa Shevchenka zi sportyvnykh ihor. Kyiv: 2003. 44 s.
10. Futzal Kostenko M.P. Futzal v zakladi vyshchoi osvity: Navchalno -metodychnyi posibnyk. M.P.Kostenko,V.P. Krasnov, O.V.Otroshko –K: NUBiP Ukrainy,2019-87 s.